

**Mavzu: ANTIBIOTIKLARNING OQILONA QO‘LLANILISHI VA
ANTIBIOTIK REZISTENTLIK MUAMMOSI**

Turdiyeva Shahrizoda Ro‘yiddin qizi

EMU UNIVERSITY talabasi

Ilmiy rahbar: Allanazarov O.T.

Klinik oldi fanlar kafedrası, farmakologiya fani

Annotatsiya

Ushbu maqolada zamonaviy tibbiyotning global inqirozi — mikroorganizmlarning antibakterial preparatlarga chidamliligi (rezistentlik) tahlil qilinadi. Polipragmaziyaning mikrob hujayralariga ta’siri va ratsional terapiya orqali ushbu muammoni jilovlash yo‘llari ko‘rib chiqiladi. Maqolada keltirilgan ma’lumotlar hozirgi kundagi klinik ko‘rsatmalar va JSST tavsiyalariga asoslangan.

Аннотация

В данной статье анализируется глобальный кризис современной медицины — устойчивость микроорганизмов к антибактериальным препаратам (резистентность). Рассматривается влияние полипрагмазии на микробные клетки и пути сдерживания данной проблемы с помощью рациональной терапии. Представленные в статье данные основаны на современных клинических рекомендациях и рекомендациях ВОЗ.

Abstract

This article analyzes a global crisis of modern medicine — the resistance of microorganisms to antibacterial drugs. The impact of polypharmacy on microbial cells and ways to control this problem through rational therapy are discussed. The

data presented in the article are based on current clinical guidelines and WHO recommendations.

Kalit soʻzlar: Antibiotik, rezistentlik, polipragmaziya, farmakoterapiya, mikrob, ratsional davolash.

KIRISH

Antibiotiklarning kashf etilishi XX asr tibbiyotida inqilob yasadi va millionlab insonlar hayotini saqlab qoldi. Biroq, bugungi kunga kelib, ushbu "moʻjizaviy dori"larning samaradorligi jiddiy xavf ostida qolmoqda. Jahon sogʻliqni saqlash tashkiloti (JSST) antibiotik rezistentligini insoniyat salomatligiga tahdid soluvchi eng katta oʻnta global muammodan biri deb eʻlon qildi.

Ushbu muammoning asosiy omillaridan biri dori vositalarining oqilona qoʻllanilmasligi va klinik amaliyotda keng tarqalgan polipragmaziya holatlaridir. Maqolaning maqsadi — antibiotik rezistentligi shakllanishida notoʻgʻri farmakoterapiyaning oʻrnini koʻrsatib berish va oqilona qoʻllash tamoyillarini targʻib qilishdir.

I. ANTIBIOTIK REZISTENTLIGI: MOHIYAT VA MEXANIZMLAR

Antibiotik rezistentligi — bu bakteriyalarning ularni yoʻq qilish uchun ishlab chiqilgan dori vositalariga moslashishi va chidamli boʻlib qolishi jarayonidir. Bakteriyalar tirik organizm sifatida yashab qolish uchun quyidagi himoya mexanizmlarini shakllantiradi:

Enzimatik inaktivatsiya: Bakteriyalar dori molekulasini parchalaydigan maxsus fermentlar (masalan, beta-laktamazalar) ishlab chiqaradi.

Nishon modifikatsiyasi: Bakteriya hujayrasidagi dori taʻsir qilishi kerak boʻlgan nuqtalar oʻzgaradi, natijada dori ularni "tanimay" qoladi.

Efflyuks (Haydab chiqarish): Bakteriya ichiga kirgan dori maxsus "nasoslar" yordamida zudlik bilan hujayradan tashqariga chiqarib tashlanadi.

O'tkazuvchanlikning kamayishi: Bakteriya qobig'i dorini ichkariga o'tkazmaydigan darajada o'zgaradi.

II. POLIPRAGMAZIYA — REZISTENTLIKNI AVJ OLDIRUVCHI OMIL

Polipragmaziya — bemorga bir vaqtning o'zida asossiz ravishda 5 va undan ortiq dori vositalarining tayinlanishi. Farmakologiyada ushbu holat rezistentlik rivojlanishiga bevosita va bilvosita ta'sir ko'rsatadi.

Birinchidan, bir necha dori qabul qilinganda, ularning o'zaro ta'siri natijasida antibiotikning samaradorligi pasayishi mumkin. Past kontsentratsiyadagi dori esa bakteriyani o'ldirmaydi, balki unga moslashish imkonini beradi. Ikkinchidan, jigar va buyraklar bir vaqtning o'zida ko'p miqdordagi kimyoviy moddalarni qayta ishlashga ulgurmaydi, bu esa dorilarning qon plazmasidagi terapevtik miqdori buzilishiga olib keladi. Uchinchidan, asossiz tayinlangan dorilar majmuasi organizmning normal mikroflorasini kuchli bosim ostida qoldiradi, bu esa patogen va rezistent shtammlarning ustunlik qilishiga yo'l ochadi.

III. ANTIBIOTIKLARNI NOTO'G'RI QO'LLASHNING OQIBATLARI

Antibiotiklar faqat bakterial infeksiyalarga qarshi kurashadi. Ularning viruslarga (masalan, gripp, O'RVI) hech qanday ta'siri yo'q. Shunga qaramay, aholi o'rtasida "profilaktika" maqsadida antibiotik ichish holatlari ko'p kuzatiladi.

Noto'g'ri qo'llash quyidagi salbiy holatlarga sabab bo'ladi:

Superinfeksiyalar: Hech qanday dori ta'sir qilmaydigan "superbakteriyalar"ning paydo bo'lishi.

Disbakterioz: Ichakdagi foydali bakteriyalarning nobud bo‘lishi va hazm tizimi buzilishi.

Allergik reaksiyalar: Dorilarga nisbatan og‘ir allergik holatlarning ortishi va anafilaktik shok xavfi.

IV. RATSIONAL ANTIBAKTERIAL TERAPIYA TAMOYILLARI

Tibbiyot xodimlari amal qilishi shart bo‘lgan asosiy qoidalar:

Faqat ko‘rsatma bo‘yicha: Antibiotikni faqat shifokor tasdiqlagan bakterial infeksiya bo‘lgandagina ichish zarur.

Etiologik yondashuv: Iloji bo‘lsa, infeksiya qo‘zg‘atuvchisini aniqlab (bakterial ekma orqali), so‘ngra maqsadli dori tayinlash lozim.

Dozirovka va vaqt: Dorini belgilangan soatlarda va miqdorda qabul qilish qon kontsentratsiyasini ushlab turish uchun juda muhimdir.

To‘liq kurs: Simptomlar yo‘qolgan taqdirda ham, belgilangan muddatni (masalan, 5, 7 yoki 10 kun) oxirigacha yetkazish shart.

XULOSA

Antibiotik rezistentligi va polipragmaziya — bu shunchaki ilmiy terminlar emas, balki kelajakda oddiy jarohat yoki kichik operatsiyadan vafot etish xavfini tug‘diruvchi real tahdidlardir. Antibiotiklarni oqilona qo‘llash, shifokor nazoratisiz dori ichmaslik va aholi o‘rtasida dori madaniyatini oshirish ushbu inqirozga qarshi kurashishning yagona yo‘lidir. Kelajak avlodlar uchun antibiotiklarning shifobaxsh kuchini saqlab qolish bugungi kunda har bir tibbiyot xodimi va bemorning mas'uliyatidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

World Health Organization (WHO). "Global Action Plan on Antimicrobial Resistance", 2024.

Xarkevich D.A. "Farmakologiya" (Oliy o'quv yurtlari uchun darslik).

Klinik farmakologiya va oqilona farmakoterapiya bo'yicha milliy qo'llanmalar.